

Nem érek rá, haldoklom

A Lónyay utcai úri szabóságban olyan puha csönd van, mintha ezt a csöndet is abból a finom angol szövetből varrták volna, amit Zucker úr a visszatérő vendégeinek tartogat, köztük Szikszay úrnak, akivel most éppen öltönyt próbál. Szikszay úr olyan magas és nagydarab, hogy Zucker úr csak a hónaljáig ér, s miközben a szabó körülötte sürgölődik, ő magasra tartja a szivarját, és szokása szerint elmereng. Ez jól áll neki, ráadásul most éppen divatos Jávor-bajuszt hord, ami kiemeli arcának férfias, markáns karakterét. Hosszú, sötétbarna haja van, a kor divatja szerint a homlokából hátrafésüli és olajozza. Zucker úr tiszteletteljes kérésekkel fordul hozzá – *emelje föl a jobb karját, nagyságos úr, most a balt, kérem tisztelettel* –, és minden mondatát nemcsak ezzel zárja, de általában ezzel is vezeti be: *kérem tisztelettel*. Szikszay úr merengve nézi a tekercsekkel tömött polcokat, majd beleszív a cigarettájába, s azt kérdezi, hogy *mire kuporgat maga, Zucker úr drága*, mire Zucker úr egy pillanatra fölegyenesedik, s ragyogó arccal válaszolja, hogy *egy Csókra, kérem tisztelettel*. Szikszay nagyságos úr ezen nevet, mert köztük régóta folyik már ez az évődés: amikor a nagyságos úr megkérdezi, hogy mire gyűjt, Zucker úr mindig azt válaszolja, hogy *Csókra*, amin nem a Király utca közönséges, ám szebbnél szebb leányait kell érteni, hanem egy Csók István képet, Zucker úr ugyanis műgyűjtő, igaz, jelentősebb képei nincsenek, de a kedvence Csók. Az évődés igazi lényege azonban éppen az, hogy Szikszay úr is csókra gyűjt, csak ő igaziakra, és ezt Zucker úr is tudja, igyekszik hát a lehető legjobb munkát végezni a nagyságos úr öltönyeit illetően. *A javasolt gombok, kérem tisztelettel*, mondja Zucker úr, és egy nyitott papírdobozban olyan áhítattal nyújtja át Szikszay úrnak az öltönyhöz kiválasztott gombkészletet, mint értékes ereklyét. Szikszay úr hosszan vizsgálódik, s azt dörmögi, hogy *ügyes*,

egészen ügyes, mintha tényleg csontból lennének, mire Zucker úr felrántja a szemöldökét, *de hiszen ezek valódi csontgombok, kérem tisztelettel*, mire Szikszay úr hahotázik, és megveregeti a szabó vállát, majd kacsint egyet. A kacsintás a kisfiának, Gyurikának szól, aki a sarokból figyelni őket. Elragadtatással bámulja az apját, amint a kis úri szabó fölé magasodik, igyekszik utánozni a mozdulatait, ahogyan a cigarettát tartja olyan eleganciával, mint egy született gróf. Zucker úr a ruhapróba kezdetén gombokat adott neki, hogy azokkal játsszon, de Gyurikát nem érdekli a gombfoci, őt az érdekli, hogy az apja milyen szép úriember. Abban a korban van, amikor a kisfiúk még istenként tisztelik az apjukat, az az idő majd csak később jön el, amikor meggyűlölik, és ez az idő mindenképpen és mindenkinél eljön, egyeseknél csak a kamaszkor pár hónapjára, hogy nyoma se maradjon, másoknál azonban évekre állandósul a gyűlölet, aminek két kiváltó oka lehet: vagy túl erős az apa, s azért gyűlölik, vagy pedig túl gyönge, s azért. De Gyurika szemében az apja még uralkodó isten, lesi minden mozdulatát, s eltökéli, hogy ha nagy lesz, neki is ilyen bajusza lesz, mint az apjának. *Gyurikám, ha megéhezel, menjél ki az étkezőbe, kapsz egy kis forró csokit*, javasolja Zucker úr, mire Gyurika rikkant egyet, *hohó*, hiszen a Zucker-féle forró csokit ismeri, Sára néni, vagyis a kis úri szabó felesége istenien csinálja, s szokott mellé föladni foszlós kalácsot is. Gyurika elrohan, majd Zucker úr megkérdezi végre, amit a kisfiú jelenlétében nem akart, hogy *a válással mi a helyzet, meg fog történni minden körülmények között, kérem tisztelettel*, mire Szikszay úr legyint, *ej, ne is mondja, édes Zucker úr, drága, megvert a sors engem azzal az asszonnyal*. Zucker úr grimaszol erre, de szerencsére Szikszay úr nem látja, mert a grimasz azt jelenti: *Szikszay urat a sors inkább megáldotta azzal az asszonnyal, s akit ver a sors, az inkább az asszony*. De Zucker úr diszkrét ember, és hallgat. A zakó ujját igazítja, s azt kérdezi, hogy *ezzel a kisgyerekekkel mi lesz, ő hová kerül, kérem tisztelettel*, mire Szikszay úr megint nevet, ő ugyanis minden nevet, s azt válaszolja, hogy *ha ennek a gyereknek szerencséje lesz, Zucker úr, akkor Monte Carlóba kerül, a nagy kaszinóba, ahol addigra én leszek a bankos*. Zucker úr mosolyog, *az nagyszerű lesz, kérem tisztelettel, akkor engedje meg, nagyságos úr, hogy máris egy kis kölcsönért folyamodjak a tisztelt bankhoz kedvező kamattal*, mire Szikszay úr is meghajol, *állok rendelkezésére, Zucker úr*, mire szeretne hitelt felvenni, mire Zucker úr ragyogó arccal válaszolja: *természetesen egy Csókra*. Odakint a konyhában Gyurika most kapja a második bögre forró csokit, Sára néni pedig már a foszlós kalácsot is hozza, s azt mondja Gyurikának, hogy *úgy törjél belőle, kicsim, hogy a mazsolás része legyen a tiéd*.

Szikszay úr késő délelőtt szokott megjelenni a Nemzeti Sport szerkesztőségében, a Rózsa utca III. szám alatt, a harmadik emeleten, „mingyárt jobbra”, ahogy a pesti sajtószlengben mondani szokás. A felöltőjét, kalapját, kesztyűjét és sétabotját – esős időben az esernyőjét – odaadja Feri úrnak, az altisztnak, aki újabban Temessváry, de régebben Trnovecz volt, nevééről állítólag azért kellett lemondania, mert nem tudta rendesen kimondani, főleg akkor, ha több zöldveltelinit ivott a kelleténél. Feri úr átveszi a nagyságos szerkesztő úrtól a holmit, akkurátusan berakosgatja a kicsiny ruhatárba, majd szokás szerint megkérdezi: *„hozhatom a hosszúlépést és a csülköt, nagyságos szerkesztő úr?”*. Nem azért kérdezi, mert a fájós térdével túl sok ereje volna le és föl szaladgálni a legközelebbi kisvendéglőbe, hanem azért, mert a hírlapíró urak borraivalót szoktak neki adni, a legbőkezűbb mindig Szikszay nagyságos úr, feltéve, ha jókedve van – ő ugyanis csakis akkor hozat hosszúlépést és csülköt, ha jókedve van. Akkor szokott rossz kedve lenni, ha a szokásosnál több az írnivalója, márpedig Szikszay úr vérbeli hírlapíró, és a vérbeli hírlapírók csak megjelenni szeretnek, írni nem, ezért feltűnően sokszor van rosszkedvük. Ezen a késő délelőttön Szikszay úrnak azonban jókedve van, és ragyogó mosollyal vágja rá, hogy *„hozhatja, Feri úr, és a foszlós, fehér kenyérből el ne felejtssen duplázni”*, ennek Temessváry, az altiszt megörül, mert a dupla kenyéradag mögött dupla borraivalót remél. A fröccsöt Szikszay úr olaszrizlingből issza, neki persze könnyű, jobban keres, mint Feri úr, akinek csak az olcsó zöldveltelinire futja. Az altiszt leballag a kisvendéglőbe, Szikszay úr pedig elsőként Árpádfy Jenőhöz, a szerkesztőségi titkárhoz, minden lapnak lelkéhez néz be, ugyanis ő intézi a honort meg a kiküldetési pénzt, márpedig Szikszay úrnak most pénzre lesz szüksége, hamarosan ugyanis a Nemzeti Sport kiküldött tudósítójaként utazik Torinóba, ahol a Hungária a Juventus ellen fog revánsmeccset játszani. Három-egy lett az első meccs Pesten, a kék-fehér csapat most erősen fogadkozik, hogy Torinóban meglesz a visszavágó, és ebben Szikszay úr is érdekelt, mert ha győz a magyar foci, jobban fogy az újság – aminek ellene mond, hogy akkor is fogy az újság, ha veszít a csapat, de Szikszay úr szereti a gólok számát a lapeladás számaihoz igazítani, ez afféle babona, mint kapusoknál a kapufélfa megcsókolása. A szerkesztőségi titkár szokás szerint feldúlt, zaklatott és ideges, pedig korán van még ahhoz, hogy igazán feldúlt, zaklatott és ideges legyen, nem is veszi senki komolyan, ha Árpádfy késő délelőtt ordít; csak akkor van baj, ha a titkár, minden lapnak lelke, éjfélkor, lapzárta előtt megnémul. *„Te minden lapnak lelke, most rendeltem csülköt, megjött a pénzem, hogy ki tudjam fizetni?”*, kérdezi tőle Szikszay úr vidáman, ám Árpádfy haragos pillantást vet

rá. „Hagyjál most, Karcsi, nincs időm veled is szórakozni”, válaszolja, és rohan is tovább, folyton rohan, neki folyton rohannia kell, ezt a folytonos rohanást biztosan különórán tanulta az újságíró iskolán. Szikszay úr legyint, s nevetve befordul a futballrovathoz, ahol már négyen ülnek, és mind a négyen kopácsolnak az írógépen, Szikszay úr meglepve nézi az óráját, megbolondultak ezek, hiszen még csak fél tizenkettő, és már dolgoznak? A futballrovat nem zavartatja magát Szikszay úr megjelenésétől, a hírlapírók a szájuk sarkába biggyesztett cigarettacsikkel verik a gépet, mintha versenyeznének. Aztán az egyikük felnéz és azt mondja, mintegy mentegetőzésképpen, hogy „*délután nem érnék rá az urak, mert új lovat hoztak a lovira, és nekik az új lovat még az első futtatás előtt testületileg feltétlenül meg kell nézni*”, és egyes szám harmadik személyben beszél saját magáról is, mintegy távolítván magától az eseményt, melynek feltétlenül tivornyába kell majd fordulnia. „Aha”, bólint Szikszay úr, és tudja már, hogy késő éjjel Árpádfy Jenő, a szerkesztőségi titkár némán, falfehéren és vértelen ajakkal áll majd az üres futballrovat közepén, és gutaütést kap a közelő lapzártától, a futballrovat ugyanis nem lesz itt, az urak majd a lóversenypálya mellől fognak telefonon cikket diktálni spiccesen, és a szerkesztőségi titkár dühöngését azzal igyekeznek majd csillapítani, hogy ők nem isznak, csak anyagot vesznek fel a vasárnapi különszámba az új magyar csodalóról.

Este Szikszay úr kártyázni megy, minden hétfőn és csütörtökön délután 5-től kártyaparti van a Kolibri Bár különtermében. Zöld abrosszal leterített kerekasztal mellett játszanak általában négyen-ötten. Most csak négyen vannak, Szikszay úron kívül egy újságíró az Esi Hírlaptól, aztán egy kicsapott ügyvéd, aki valaha szakmája díszje volt, meg egy színházi rendező, aki legkésőbb fél 8-kor le szokott lépni, ha előadása van. Ha nincs előadás, akkor akár este tízig is megy a játék, huszonegyeznek, mert ez a leggyorsabb, s mert ennek az az egyetlen szabálya, hogy pénzben játsszák, s mindig Szikszay úr nyer. Szikszay úr híres kártyás, saját magának sem szokta bevallani, de voltaképpen ebből él. Hírlapíróként tartja számon a társadalom, ám a valóság őt egészen másként regisztrálja: ő a pesti bohém, aki örökké jól öltözött, frissen borotvált, és a bal felső gomblyukában mindig friss a virág, általában rózsaszín szegfű, ám nem tudni, hogy minderre miből van pénze. Igazából a kártyából van minderre pénze, de ezt nem szabad kimondani. Ez tabu. *Mit játszott a Fradi*, kérdezi a kicsapott ügyvéd, mire az újságíró azonnal rávágja: *kettő-null*, ő ugyanis mindent tud. A színházi rendező dobolni kezd

az ujjával, nem szereti, ha a foci szóba kerül, mert akkor másról sem lehet beszélni. *Nézzétek, ha Tóth Potya maradt volna a Fradinál*, kezdi a kicsapott ügyvéd, mire a rendező ráförmed, *hagyd már, Elemér, koncentrálj*. Szikszay úr csettint, s likőrt rendel, még hozzá francia narancslikőrt, újabban ezzel melegít be. Ha nyer, akkor pezsgőt rendel, s mivel általában nyer, az urak pezsgőznek is. A kicsapott ügyvéd az állát támasztja, szivarozik, *mi az istennyila, de meleg van*, nyögi, majd a kalapját a feje búbjára tolja. *Ne terelj*, veti közbe a színházi rendező, aki ideges, mert előadása lesz, s nincs kedve hozzá. Amikor megjön a likőr, Szikszay úr tósztot mond, *barátaim, éljen a nő, de ne éljen a kankó*, mondja, mire koccintanak. Szikszay úr vajszín bőrkesztyűben játszik, autós kesztyű, nagyon szereti, s jól áll neki. Igaz, neki minden jól áll, a csokornyakkendőjét is ő maga csomózza olyan gondosan, mintha legalábbis a nagy háborút lezáró békét közné évtizedekre szóló tartóssággal. A színházi rendező még egy kört rendel, most ő mondja a tósztot, *nem túlzok, ha azt mondom, szervusztok*, majd koccintanak, s isznak.

Éjjel tizenegy óra felé a Mester utca egyik gangos házának földszintjén Gyurika a lakásajtó előtt kuporog, és a bentről kiszűrődő veszekedést hallgatja. Az anyja és az apja üvöltöznek egymással szokás szerint, és ezt ő nem bírja. A fal mellett guggol, és a sárgás vakolatot kaparja. Körömnymi nagyságú darabok esnek le a falról, nem is nagyon kell őket kaparni, hiszen repedezett a vakolat. Olyan ábrát mutat, mint egy térkép. A kisebb-nagyobb repedések által körülhatárolt vakolatdarabok olyanok, mint az országok, Gyurika keze pedig lesújt, mint a sors és mint a történelem: egyes országok eltűnnek a mélyben, mások pedig egyre nagyobbak lesznek. Sokáig lehet ezzel pepecselni. Olykor bekandikál, leskelődik, hogy verekednek-e már. Az ajtó résén át jobbra csak a sötétség látszik, mert nappal is sötét a lakás, nemhogy éjjel. A gang felől az üvegezett ajtó világítja meg, az utca felől pedig egyetlen ablak. Ennyi a természetes fény. Szoba-konyhás lakás, az egész nem nagyobb negyven négyzetméternél, itt laknak hárman. Fürdőszoba és wc nincs, a lakók a közös wc-t használják a folyosó végén. A bejárati ajtó nem előszobára, hanem rögtön a sötét konyhára nyílik, balról sparhelt, jobbról mosdótál fémkerettel, középen négy személyes kis ebédlőasztal három székkal. A konyhát és a szobát egy ajtó választja el, ami most zárva van a veszekedés miatt, de így is mindent hallani. Az anyja azt szokta ordítani, hogy *te tróger, te hamiskártyás, te senki, te részeges disznó*, az apja viszont kerek mondatokban fejezi ki magát, *évek óta szívod a véretem, nem kapok tőled levegőt, meg akarsz*

fojtani a gondoskodással. Gyurika nem meri magának bevallani, de az anyja túlzásba vitt gondoskodásában tényleg van valami fojtogató. Ha a szobaajtót kinyitnánk, akkor egy zsúfolt, sötét és levegőtlen helyiséget látnánk, amelynek legnagyobb részét két ágy teszi ki: a házastársak kétszemélyes ágya, meg Gyurika ágya, ami igazából két fotel összetolva. Gyurika ágycsészéjét reggel kettészedik, és a két rugós fotel a sarokba kerül egy dohányzóasztal mellé. Nagyon kényelmes ágy, de Gyurika utálja, saját ágycsészéjét szeretne végre, de mindig azt mondják neki, hogy nincsen pénz. Pedig van pénz, az apukája kártyán nyeri. A veszekedés lassan verekedéssé fajul, Gyurika ezt onnan tudja, hogy az üvöltözés abbamarad, s halk puffanások, lihegések zaja hallatszik. Ez nem szokott sokáig tartani, mert igazából anya üti apát, apa egy ideig túri, majd lefogja anyát, és az ágyra dobja. Ezt Gyurika a kulcslyukon át szokta látni. Amikor az anyja az ágyon hever és némán zokog, akkor már be lehet menni. Gyurika kopog, megvárja, míg az anyja kiszól, majd besurran, és befekszik a két összetolt fotelbe. Az anyja igyekszik gyorsan elaludni, ki kell pihennie magát, holnap nehéz napja lesz, és holnapután is, meg azután minden egyes nap. *Jó éjszakát, mama,* suttogja Gyurika, de az anyja nem válaszol, nem is hallotta, párnát borít a fejére. *Jó éjszakát, papa,* suttogja Gyurika, mire az apja odamegy hozzá, s megsimogatja az arcát. Aztán a háromajtós, nagy barna szekrény elé áll és vetkőzik. Gondosan vállfára aggatja a ruhadarabjait, de előtte kikéféli őket, az öltönyeit nagyon óvja. *Nekem ez a munkaruhám,* szokta mondani, *olyan, mint egy művezetőnek a kék köpeny.* Gyurika nem látott még művezetőt, nem is tudja, hogy az vajon mit csinál. Egyszer megkérdezte az apjától, hogy *ugye a művezető az az ember, aki a művészek főnöke?* Az apja erre hahotázott, s azt mondta, hogy *igen, pontosan,* ám ez az „igen, pontosan” éppen úgy hangzott, mintha azt mondaná, hogy „nem, egyáltalán nem”. Éjjelente Gyurika Monte Carlo kaszinójáról álmodik. Egy magazinban az apja már mutatott képeket róla, hatalmas, díszes épület, közel a tengerparthoz, és pálmafák veszik körül. Az apja szerint ez olyan fontos létesítménye az európai kultúrának, mint annak idején a zsidóknak a jeruzsálemi Szentély, hiszen az is hatalmas, díszes épület volt, datolyapálmák szegélyezték azt is, és emberi sorsok dőltek el benne örökre. Gyurika fejében e párhuzam miatt Monte Carlo olyan, mintha Jeruzsálem volna, olykor még tevéket is képzel oda, habár az apját eléggé nehéz tevének elképzelnie, még lovon sem látta soha, legfeljebb lóversenyen, ahol fogadott és veszített, de utána nevetett, ahogy üres zsebbel gyalogoltak hazafelé a Kerepesi útról a Mester utcába. Gyurika másik visszatérő álma, hogy színész lesz, méghozzá filmszínész, s minden nő beléje lesz szerelmes, s annyi pénzt keres majd, hogy egyszer saját ágycsészéjét

vesz magának. Az anyjának meg egy olyan lakást, ahol van fürdőszoba. Apát ugyanis anya mindig amiatt nyaggatja, hogy a gang végén a közösbe kell járni. Ha apának jókedve van, akkor ilyenkor nevet, s azt válaszolja, hogy *az úrinő minden körülmények között úrinő, még a közös budin is*. De ha rossz kedve van, akkor felcsattan, s azt üvölti, hogy *Alíz, maga megint a véremet szívja, úgy látszik, szereti a sósat*. De most nincs jókedve, pizsamába öltözik, majd dühös képpel ágyba bújik, s igyekszik az ágy szélére húzódni, jó messzire a feleségtől, aki ruhástul hever, nincs ereje a hálóinget fölvenni.

Azon a napon, amikor az apja elköltözik tőlük, Gyurika nagyon sír, de nem akarja mutatni, kimegy az ajtó elé, lekuporodik, és a vakolatdarabokat kaparja. Úgy mállik szét minden a kezei közt, mint a valóságban, az úgynevezett felnőtt világban. A költözés nem vesz sok időt igénybe, mert az apja csak a ruháit, a könyveit viszi magával. Először becsomagolja a Standard Darling márkanévű rádióját is, de eszébe jut, hogy a kisleány szereti a zenét, hát kicsomagolja, s otthagyja. Gyurika azt akarja ordítani a gangos ház udvarán állva, föl, bele a magasságba, hogy papa, ne menj sehová, de nem mer ordítani. Sírni is csak akkor mer, amikor nem látják. Akkor sem sírt, amikor az apja közölte vele, hogy elválnak. *Kisfiam, nem lesz semmi baj, nagyon sokat leszünk együtt*, dűnnyögte Szikszay úr, de ezúttal nem hahotázott. A konyhában ült, a bejárati ajtó nyitva volt, azon szökött kifelé a cigarettája füstje olyan gyorsan és visszavonhatatlanul, ahogyan pár órával később kiszökött a résen át a papa, ki a valóságba, ki a felnőttek világába. Az anyja nem akar otthon lenni, amikor a férje elköltözik, azt mondja, hogy már csak a tiszta lakásba akar hazamenni, *ahol nincs többé piszok*. Gyurika emiatt megharagszik az anyjára, ő nem úgy gondol az apjára, mintha piszkos lenne. Aznap éjjel, amikor az apja először nem alszik otthon, az anyja megengedi Gyurikának, hogy a nagy ágyban aludjon, az apja egykori helyén. Gyurika kikászálódik az összetolt fotelból, viszi magával a maciját, s bemászik az ágyba, s igyekszik az ágy szélére húzódni, jó messzire az anyjától, aki ruhástul hever, nincs ereje a hálóinget fölvenni. *Jó éjszakát, mama*, suttogja Gyurika, de az anyja nem válaszol, a másik oldalára fordulva zokog.

Ahogyan az idejüket kiszolgált házakat szokás felrobbantani, úgy szakadt szét a házasság, s vele a család, s Gyurika szemét-száját por lepte a robbanás után. Gyurika valóban sokat találkozik az apjával a válás után, de nem sokat beszél, úgy érzi, hogy mindig tele van a szája törmelékekkel. Szikszay úr a Józsefvárosban lakik albérletben, de Gyurikának nem mutatja meg a lakást,

azt mondja mindig vicceskedve, hogy *oszolj, kisfiam, nincs itt semmi látnivaló*. Az első külön hétvége úgy omlik rájuk, mint egy nehéz súly, ott van, s nem lehet mit kezdeni vele. A háromajtós szekrény két ajtaja csukva, az van nyitva csak, amiben a tükör van belül. Ott szokta az apja a nyakkendőjét kötni. A tükörben most is ott áll az apja, a csokornyakkendőjét igazgatja. Csak a szekrény előtt nincsen senki.

Gyurika nagyon boldog, amikor az apja megérkezik, s viszi magával. Most is izgatott, előre örül a láthatásnak, péntek délután van, jön érte a papa, s mennek kalandozni. A kisfiú a gangos ház kapujában áll menetkészen, az anyja bent van, nem akar a volt férjével találkozni. Szikszay urat már messziről észre lehet venni, hatalmas, bodor füstöt ereget, s szép okkersárga sálat lobogtat a szél a nyakában. Fején barna kalap, az inggallérja vakítóan fehér, mint mindig. Gyurika megfogja az apja kezét, s mennek. A körúton azonban nem jobbra, hanem balra fordulnak, a Ráday, majd a Lónyay utca felé. Gyurika nem érti, *nem erre kell menni, papa*, mondja, de Szikszay úr azt válaszolja, hogy *ne izgulj, minden rendben lesz, kispofám*. Kézen fogva mennek, körülöttük gyér forgalom, néhány személyautó, sokkal több teherautó, néhány szekér. A Lónyay utcába mennek, az egyik kapualjban szép táblán a felirat: Zucker Úri Szabóság. Zucker úr már várja őket, de nem a szabó szalonba mennek, hanem az étkezőbe. Az asztalon kávé, kalács s forró csoki a gyerekeknek. Leülnek, Zucker úr leveszi a szemüvegét, hosszan törölgeti, majd az orrnyergét nyomkodja, s azt kérdezi Gyurikától, hogy *nem akarnál kicsit a gombokkal játszani, kisfiam?* Gyurika az apjára néz, aki bólint. Gyurika szomorúan bólint, rendben, Émus bácsi, akarok. Sára néni kézen fogva kiviszi az étkezőből, leülnek egy asztal mellé, s kipakolják a gombokat.

A másik helyiségben Zucker úr azt mondja, hogy *szívességet szeretnék kérni, nagyságos uram. Parancsoljon velem, édes barátom*, mondja Szikszay úr, s lehúzza a vajszín kesztyűjét. *Bejött ez a törvény, kérem tisztelettel, és nekünk szükségünk volna egy kis segísége, Szikszay úr. Csak bátran, kedves barátom, egész nyugodtan, bennem megbízhat*, mondja Szikszay úr. *Kérem tisztelettel, arról volna szó, hogy nagyságod átvehetné tőlünk az üzletet, névleg, úgy értem, ám esetleg, némi javadalmazást önnek esetleg, ha a későbbiekben, kérem tisztelettel, hadarja Zucker úr. Kérem tisztelettel, ön egy jóra való keresztény ember, nagyságos uram, s ha e nehéz időben a nevére venné kis üzletünket, jelentősen megkönnyítené, kérem tisztelettel...* Szikszay úr keresztbe tett lábbal ül, ám e szavaknál föláll és meghajol. *Édes uram, állok rendelkezésére, mi sem természetesebb*. Zucker úr is föláll,

s megragadja Szikszay úr kezét, *nagyságos uram, nem is tudja, hogy mennyire... Ám Szikszay úr félbeszakítja, mutassa, kedves barátom, hol kell aláírnom? Mutatom, nagyságos uram, de tudnia kell, hogy nem teljes egészében veszélytelen, amit csinálunk, végtére is hamis szerződést kell kötnünk annak érdekében, hogy... De Szikszay úr megint félbeszakítja, s azt válaszolja, hogy Zucker úr, megbízhat bennem, nem először játszom cinkelt lapokkal. Kérem, akkor erre igyunk, mosolyodik el Zucker úr, s bort tölt. Kóser bor, teszi hozzá, glatt kóser! Mire Szikszay úr nevet, maga nagyon ravasz, Zucker úr, nagyon jól tudja, hogy az összes megmarad magának, mert én az édes bort ki nem állhatom. Zucker úr nevet, kérem, tudok én szolgálni szilvapálinkával is, a szatmári rokonság küldte. Miért nem ezzel kezdte, Zucker úr, kiált föl Szikszay úr, ami pedig a szatmári rokonságot illeti, csak szóljon, hogy mikor kell a nevemre vennem azt a szilvaültetvényt, édes barátom!*

Gyurika rajongó tekintettel nézi az egyenruhába öltözött apját, Szikszay úrnak ugyanis az egyenruha is pizsok jól áll. A magyar királyi honvédség tartalékos főhadnagya. Egyenruhában ül a kártyaasztalnál, mellette a szokásos kártyapartnernek, az újságíró, az ügyvéd és a rendező. A rendező most nem ideges az előadás miatt, mert nincs előadás, zsidó művész ugyanis nem dolgozhat. *Gyerekek, mióta zsidónak számítok, az állam felmentett a munkavégzés alól, mondja a rendező, és a többiek nevetnek. Már megint a zsidók jártak jól, teszi hozzá Szikszay úr. Meg az aladárok, jegyzi meg az újságíró, aki szokás szerint mindent tud. Gyuszi barátunk vett egy szabóságot, mondja Szikszay úrra bökve. Szikszay úr az ujjával nemet int: nono, barátom, csak egy úri szabóság, semmi női haccacaré! A rendező kér egy kört, erre iszunk! A sarokban Gyurika az apját nézi, milyen szép, s milyen hatalmas, nemcsak jól kártyázik, de még katona is, ráadásul van egy igazi üzlete. Jó-jó, csak hivatalosan az övé, igazából nem, de akkor is. Mégiscsak az ő nevéen van. Szikszay Úri Szabóság. Nagyon jól hangzik. Gyerekek, ma nekem kell nyernem, mert amióta zsidó lettem, nincs egy vasam sem, mondja a rendező, s nevetnek. Szikszay úr is nevet.*

Akkor is nevet, amikor a Ferihegyre vezető, most épülő út mentén áll, a vállán szuronyos puská, előtte a zsidó munkaszolgálatos század, amelynek tagjai az utat építik. Szikszay harmadmagával ácsorog, az óráját nézi, mint akinek sürgős dolga volna valahol máshol. Az útépítők között ott szorgoskodik Zucker úr, aki a maga negyvennégy évével kissé túlkoros ehhez a munkához, de igyekszik megfelelni a feladatnak. Néha kipislant Szikszay

úrra, aki ilyenkor mindig elfordul. Messziról, tán Vecsésről, harangszót hoz a szél, de az ebéd még nem jött meg a tiszt uraknak. *Hol késik a kaja, baszod alássan*, kérdezi Horváth hadnagy, aki szintén tartalékos, szóval szintén csak maskarába öltözött civil, de próbál egyenes tartással megfelelni az új pozíciónak. Szikszay úr nem válaszol, az eget nézi merengve, majd rágyújt. Hosszan füstöl, közben Zucker úrra esik a pillantása. Zucker úr ránéz, pislant egyet köszönésképpen, mire Szikszay úr gyorsan elfordul. *Nem mindegy az neked, hogy hol késik a kaja*, kérdezi Horváthtól, mire a hadnagy elcsodálkozik, *hát hogy lenne mindegy, baszod alássan?* Szikszay legyint, *ugyan már, hiszen megint főzelék lesz, főzelék, főzelék, lófaszból a tótelék*. Horváth nevet, *rendben, akkor megeszem én a te adagodat, főhadnagy úr*, mire Szikszay megint legyint, *egyed csak, ha a lófaszt annyira szereted*. Aztán megint rágyújt, az eget nézi, majd leveszi a tiszt sapkáját, s végigsimítja a haját.

Szikszay úrnak végre sikerül lerázni Horváth hadnagyot, azt mondja neki, hogy nyugodtan menjen haza, a századot hazaengedi egyedül. Ott állnak mindannyian a Ferihegyre vezető, már majdnem kész út szélén: kb. százötven munkaszolgálatos, köztük Zucker úr, a tömeg szélén pedig Szikszay úr egyedül. Nem látták még ilyen idegesnek a főhadnagy urat. Az arca sápadt, a szája pengeéles. *Ide figyeljenek, emberek, kezdi, nem fogok kiabálni, aki nem hallja, amit mondok, annak adják tovább, értve vagyok?* Azt kaptuk máma parancsba, hogy holnap reggeli hat órakor a század gyülekezzen a Keleti Pályaudvar előtt. A tömegben halk moraj fut végig. Aztán Szikszay folytatja: *a századnak ezentúl egyben kell maradnia, a mai éjszaka az utolsó, amit otthon tölthetnek, világos?* Hasonló moraj, mint az előbb. *Holnap reggeli hatkor máshová vezényelnek bennünket* – folytatja a főhadnagy –, *s miután jó darabig nem mehetnek haza, a ma éjszaka lesz az utolsó, amit otthon töltenek*. A tömegben erre néma csend támad, úgyhogy Szikszay szavait végre kristálytiszta lehet érteni hátul is: *most elengedem magukat, és megparancsolom, hogy mindenki menjen haza, vegye magához a szükséges tábori holmikat, és főbelövés terhe mellett holnap reggel hatkor jelentkezzen a Keleti Pályaudvar előtt. Világos?* A században izgatott sugdolózás kezdődik, a panaszos hangokat lehurrogják, és többször felhangzik, hogy *ne óbégass már, te hülye!* Szikszay felkiált: *megértették, emberek? Igenis, főhadnagy úr! Akkor rendezett elvonulást kérek! Sorakozó! In-dulj!* A századnak azonban esze ágában sincs sorakoznia, az emberek először csak sietősen kilépnek, majd rohanni kezdenek a város felé. Szikszay azonban elfordul, a másik irányba néz, hogy ne lássa a menekülőket.

Másnap reggel hat órára Szikszay kirendeli Horváth hadnagyot is a Keleti Pályaudvar előtti térre. Mindketten ott vannak hat előtt tíz perccel. Horváth hangosan káromkodik, *te ezek leléptek, a kurva anyjukat, minket meg itt hagytak a lecsóban.* Ühüm, bólogat Szikszay, *hát ezek leléptek, úgyhogy ne bá-mészkodjunk itt sokáig.* Rágyújt, szétnéz, majd elkerekedik a szeme, mert észreveszi, hogy egy ötfős csoport közeledik feléjük, köztük Zucker úr. Amikor odaérnek a két tiszt elé, a munkaszolgálatosok összecsapják a bokájukat: *fő-hadnagy úr, szolgálatra jelentkezünk!* Szikszay közelebb lép, a szeme villámokat szór, s azt tátozja némán: *MARHÁK!* Azok értetlenkedve néznek. Szikszay továbbra is tátoz: *TŰNJETEK EL!* A munkaszolgálatosok egymásra néznek, majd Szikszayra, s hátrálni kezdenek. Horváth hadnagy rájuk dörren: *állj, hová mentek?* Erre Szikszay megfogja a karját, s azt suttozja: *ki akarod magad röhögtetni ezzel az öt hülyével?* A hadnagynak láthatólag derengeni kezd, hogy mi történt, majd azt mondja Szikszaynak: *engedelmeddel, főhadnagy úr, máma reggel én ma nem jelentem meg itt.* Szikszay bólint: *természetesen nem jelentél meg, és emiatt még a mai nap folyamán szigorú fegyelmi büntetésben részesítelek.*

Szikszay úr egy szovjet hadifogolytábor kórházi barakkjának priccsén fekszik, nincs ötven kiló, az arca borotvátalan, fertőző betegséget kapott, talán tífusz, nem tudni pontosan, de Szikszay úr nem is akarja tudni. *Ez lett a veszted, mind a kettőnk veszte, e csillagos mély, forró május este, mert ahogy ott csendben álltunk, lassan összeért a vállunk.* Ezt dúdolja, és azon tűnődik, hogy mikor fog újra jobbhátvédet játszani az old boy csapatban, az nem kérdés, hogy focizni fog, az a kérdés csak, hogy mikor. Fölemeli a jobb lábát, csupa csont és bőr, de azért megtapogatja a vádliját, vagy legalábbis azt a húsdarabot, ami a vádlijából maradt, és belerúg a levegőbe. *„Már megint lyukat rúgtam”*, dűnnyögi, de a körülötte fekvők nem hallják. Az ajtóban megjelenik egy fogolytársa, korábban Titkos néven játszott az MTK-ban, gólt rúgott egyszer a Juventusnak, most 4563-V számú hadifogoly, ő is alig áll a lábán, ráadásul hetek óta neki is megy a hasa, most is a latrináról jött vissza, de azért a hecc kedvéért odakiált Szikszay úrnak: *„Karcsi, jössz focizni?”*, mire Szikszay úr legyint, és azt válaszolja, hogy *„nem érek rá, haldoklom”*. Igazából nem gondolja komolyan, hogy haldoklik, az a nagy terve, hogy ha hazakerül Pestre, akkor iszik egy nagyfröccsöt és csülköt hozat magának Feri úrral, az altiszttel, feltéve, ha Feri úr még él, Pesten pedig még tudják, hogy mi az a csülök. Estefelé jár, Szikszay úr megkönnyebbül, ma sem volt ideje levelet írni, és este már nem is lesz rá lehetősége, mert nincsen világítás. Hetek óta

halasztja a levélírást, reggel elhalasztja délelőttre, délelőtt meg délutánra, este pedig szurkol, hogy minél hamarabb sötétedjen. A fiának akar írni, azt akarja írni neki, hogy hamarosan viszontlátják egymást, de nem tudja leírni ezt a hazugságot, ugyanis legbelül, ahol korábban a szíve dobogott, tudja már régóta, hogy soha többé nem fogja látni a fiát. Másnap reggel Titkos talál rá, amikor elvánszorog hozzá, s szokás szerint megkérdezi tőle, hogy „Karcsi, jössz focizni?”. Szikszay úr azonban ezúttal nem válaszol, nem is legyint, nem is nyög, hanem fekszik nyitott szemmel, s olyan elnézően mosolyog, mintha csak kapufát rúgott volna a kedvenc csatára, semmi baj, legközelebb sikerülni fog, és győzünk.

